CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सप्तप्रश्नात्मक बुद्धिविनोदको
पहिला विनोद

लेखक
स्व. कविशिरोमणि लेखनाथ पौड्याल

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सप्तप्रश्ना ऽऽत्मक बुद्धिविनोदको पहिला विनोद

लेखक
स्व. कविशिरोमणि लेखनाथ पौड्याल

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

प्रकाशिका
कुन्ती देवी भट्टराई
का.म.न.पा. कालीमाटी
रेडक्रस मार्ग, वडा नं. १३

प्रकाशन मितिः २०६२/९/पौष शुल्क एकादशी

मुद्रितः १००० प्रति

(सर्वाधिकार लेखकको परिवारमा)

मुल्यः

मुद्रक : सुरूची अफसेट प्रिन्टर्स
ढल्को, क्षेत्रपाटी
फोन : ४२५८२११

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

बक्तव्य

प्रिय ! बाचकबृन्द ! अघी मैले ७० सालमा भानुभक्तीय रामायण, बिराटपर्व, भाषा पञ्चरत्न आदि किताबहरू भाका झिकी २ पढने नेपाली जनसमाजमा तर्कशक्तिको जागृति होस् भन्नाका निमित्त सानू बुद्धिविनोद नामक प्रश्नावली लेखेको थियें, त्यो ७३ सालमा निर्णय सागर प्रेस बम्वईमा छापिएर प्रकाश हुनासाथ नेपाली समाजले त्यसको ज्यादा चाह गऱ्यो, थोरै कालमा त्यो समाप्त पनि भो, कइएक विद्वान्हरूले तेसको उत्तर लेखने कष्ट पनि उठाए । मलाई नेपाली समाजको तर्कशक्तिमा जागृति पैदा भएको देखदा खुसी लाग्यो र मैले उहीं बुद्धि बिनोदको जगमा –

कहाँ थियो वास ? तँ को ? म को थियें ?
प्रपञ्च के हो ? किन देह यो लियें ?
कहाँ छ जानू ? कुन साथ लीकन ?
तँलाइ मालुं छ कि यो कुरा ? मन !

भन्ने सप्त प्रश्नात्मक पहिलो श्लोकका सातै प्रश्नका उपर पृथक् २ विनोद खडा गरी प्रकाश गर्ने अभिप्रायले पहिला विनोद तयार गरी अरू विनोद लेखदै थियें, यस्तैमा ले. सूर्य बहादुरको प्रेरणाले सो पहिला बिनोद साहित्यमालाको प्रथम पुष्पको स्वरूपमा १९९४ सालमा पनि प्रकाश गरें । तर त्यो पनि थोरै समयमा नै हातोहात गई समाप्त भएकोले हाल सो पहिला बिनोद बाचक-वर्गको करकमलमा उपस्थित गरेकोछु । यसमा पाठकवर्गको अभिरूचि भयो भने अरू विनोद पनि चाँडै नै पाउनु हुनेछ ।

हुनता अध्यात्मविद्याको निगूढतम सिद्वान्त सँग सम्बन्ध

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

राखने यो सप्तप्रश्नात्मक विषयमा कलम बढाउनू मजस्तो सामान्य मानिसका निंती उपहासकै विषय हो, तथापि "न भः पतन्त्यात्मसमं पतत्रिणः" भन्ने उक्तिको अनुसार यत्किञ्चित् धृष्टता गरी मैले लेखेका सात विनोद मध्येको कुनै विनोदको एक श्लोकले पनि अध्यात्मप्रेमी कुनै पाठकवर्गको यत्किञ्चित बुद्धि विनोद गर्न सक्यो भने म आफनू तुच्छ विनोदको पूर्ण सार्थकता संभी

"सूक्तीनां प्रतिभानाञ्च मञ्जरीणाञ्चजृम्भितम्
नवमेव मनोहारि नारीणामिव यौवनम् ॥

भन्ने क्षेमेन्द्रको उक्ति अनुसार अरू लेख पनि पाठकवर्गका अगाडी उपस्थित गर्ने यत्न गर्नेछु इत्यलम् ।

२००३
पौष १५ गते

बिनीत-लेखनाथ

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दुई शब्द

स्व. कवि शिरोमणि लेखनाथ पौड्यालद्वारा रचित बुद्धि विनोद नामक काव्य, धेरै वर्षपछि पुनः प्रकाशित हुन पुगेको छ। यो सानु पुस्तक प्रकाशनका, निम्ति लेखनाथ साहित्य प्रतिष्ठान पोखराका पूर्व सभापति श्री कृष्ण प्रसाद बाँस्तोलाज्यूले आग्रह गर्नु भएको हुनाले, मैले सबै अधिकारवाला व्यक्तिहरूबाट स्वीकृति लिई प्रकाशित गर्ने काम गरेकी छु। यो पुस्तकको आफ्नै महत्व छ, यसका प्रश्नहरूको उत्तरपनि विभिन्न समयमा विभिन्न महानुभावहरूले अभिरूचिपूर्वक लेखी प्रकाशित गरी सक्नु भएको हुनाले यसको महत्वको बारेमा केही लेख्नु पर्ने आवश्यकता देख्तिन। यस भित्रका १०२ श्लोकरूपी शब्द पुष्पहरूले साहित्य वाटिकामा सधैँ सुवासना फैलाई रहनेछन् भन्ने पूर्ण विश्वास गर्दछु।

कुन्ती देवी भट्टराई

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

श्री
श्रीगौरीशङ्कराभ्यन्नमः

बुद्धि-विनोदको

पहिला विनोद

कहाँ थियो वास ? तँ को ? म को थियें ?
प्रपञ्च के हो ? किन देह यो लियें ?
कहाँ छ जानू ? कुन साथ ली कन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(१)

बिसाई कुंलो विषयाऽभिलाषको
विवेक गर्दा उस दिव्य वासको ॥
चमक्क चंक्यो बिजुली विलक्षण
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२)

मुसाफिरी सामल सल्ल पोखियो
उठाउने होस हवास रोकियो ।
म हेर्न थालें असरल्ल भैकन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सफा सुरीलो स्वर- माधुरी भरी
घनक्क घन्क्यो फिर दिव्य बाँशुरी ॥
हुँदै-गयो भित्र अपूर्व रञ्जन
तँलाइ मालुँ छ कि ? यो कुरा मन !॥

(४)

गल्यो पलामा अभिमानको मल
खुल्यो अनौठा-सित कान कोमल ॥
विचार लाग्यो स्वरमा रमाउन
तँलाइ मालुँ छ कि ? यो कुरा मन !॥

(५)

मिले सबै इन्द्रिय टप्प कानमा
विलीन भो कान अखण्ड तानमा ॥
प्रफुल्ल भो जर्जर जीर्ण जीवन
तँलाइ मालुँ छ कि ? यो कुरा मन !॥

(६)

जती मिहीं त्यो स्वर-माधुरी सुनें
उती उसैमा लबलीन झैं वनें ॥
रहेछ त्यस्तो कुन मोहिनीपन ?
तँलाइ मालुँ छ कि ? यो कुरा मन !॥

(७)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

विशाल बंशी-स्वर-रुप सिन्धुमा
डुबेर जाँदा हरएक विन्दुमा ॥
मिल्यो मलाई रसिलो रसायन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(८)

उपाधि सारा उसले हरी-दियो
नवीन आनन्द- सुधा भरी-दियो ॥
अपूर्व लाग्यो सब पूर्व जीवन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(९)

अपूर्व उल्लास, अपूर्व साहस,
अपूर्व त्यो शान्ति, अपूर्वता-बश
तुरुन्त थालें उसमा म पौडन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(१०)

अपूर्व भावोदयमा रमाउँदै
पवित्र बंशी स्वर त्यो समाउँदै
डुबें म भित्री तहमा अली छिन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(११)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कहाँ-कहाँबाट कठै !! तहाँ पनिं
घुसेर काली कलना-पिशाचिनी ।।
मलाई थाली फिर कुत्कुत्याउन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !।।

(१२)

पवित्र यस्तो स्वर सिन्धुको धनी
कहाँ छ बंशीधर धन्य त्यो भनी ।।
म फेरि थालें सहसा तरङ्गिन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !।।

(१३)

न झट्ट बंशीधर टक्क भेटियो ।।
न भेटको चाह चटक्क मेटियो ।।
विचार लाग्यो बिचमा बरालिन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !।।

(१४)

"नजा, नजा, जंगलमा नजा, नजा,
म भित्र छु, बाहिर छैन क्यै मजा" ।।
भनेर घन्क्यो फिर बाँशुरी घन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !।।

(१५)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पवित्र संकेत सुनेर त्यो सब
मलाई लाग्यो बहुतै मुनासिब ॥
परन्तु तैँले गरिनस् विवेचन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(१६)

मजा तँलाई वनतर्फ़ दौडँदा
मलाई बंशी-स्वरभित्र पौडँदा ॥
विभिन्न उल्टो पथ यो भयो किन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(१७)

यता तँ फर्की अगुवा म बन्दछू
अशान्तिका द्वार सबै म थुन्दछू ॥
हतारिँदै व्यर्थ भतारिने किन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(१८)

अघि तँलाई अगुवा गरी भुली
प्रपञ्चका जंगलमा डुली, डुली ।
विपत्ति भोगें जुन त्यो म भुल्दिन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(१९)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

चपाइ काँचा कचिला तिता फल
मचाउँदै व्यर्थ कडा कचिङ्गल ॥
अघी पनि जन्म बिते कडोरन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२०)

अरण्य त्यो बाहिर मात्र रम्य छ
फसे पछी भित्र बडो अगम्य छ ॥
विपत्ति पर्छन् त्यसमा हजारन
तँलाइ मालुंछ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२१)

कतै सदा कण्टक-जन्य संकट
कतै लता-वेष्टित झोज झङ्कट ॥
जता दियो दृष्टि उतै छ बन्धन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२२)

विषालु विच्छीहरु छन् कतै खडा
कतै अरिङ्गालहरु बडा बडा ॥
सबै खनिन्छन् शिरमा प्रतिक्षण
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२३)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कतै हजारौं कमिला र बारुला
करात बछ्यूँहरु छन् कतै ठुला ॥
सधैं छ चारैतिर चक्षसेपन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२४)

कतै कडा बाघ बनेल भालु छन्
कतै खडा सर्प बडा विषालु छन् ॥
असाध्य गाहो छ बचेर निस्कन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२५)

कठै !! कतै च्वांत्त गरी चुचो धसी
लुछेर मासू रुखमा बसी बसी ॥
रमाउँछन् गिद्ध र काग भीषण
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२६)

चुहाउँदै राल श्रृगाल हेर्दछन्
घुमेर ब्वाँसा भरिशक्य घेर्दछन् ॥
कतै कसैबाट शकिन्न उँकन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२७)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मशान दुर्गन्धि कतै भयंकर
कतै कडा प्रेत पिशाचको डर ॥
कतै चिता जल्दछ घोर दन्दन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२८)

बनेर त्यस्तो वनतर्फ लम्पट
पटक्क बिर्सी परिणाम संकट ॥
छटाउने मोह-कटाहमा किन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(२९)

विशाल तृष्णामय दीर्घ जाल छ
स्वयं सिकारी बिकाराल काल छ ॥
फसे पछि फेरी सकिन्न फुत्कन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३०)

नयाँनयाँ भेष लिंदै बिसाउँदै
घडी बडो दंग हुँदै घडी रुँदै ॥
अघी कति कल्प बिते घुमीकन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३१)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सचेत यस्तो नरभेषमा पनि
अचेत पेटू पशु झैं बनी बनी ॥
रमाउने त्यो वनमा कठै, किन,
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३२)

परेर कस्तो कसको दबाबमा
झरिस् यस्तो प्रतिकूल भावमा ॥
भयेन केही यसको विवेचन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३३)

अचार आफू अविचार-रोगको
विचार गर्ने अझ भाग्य भोगको
परेछ उल्टो कुन मोह बन्धन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३४)

कसेर काला पशुपाश अंगमा ॥
लिंदै डुबुल्की तमका तरङ्गमा ॥
भरङ्गमा रङ्ग मनाउने कुन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३५)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

प्रपञ्चको दुस्तर कर्मचक्रमा
फसेर गर्दा गहिरो परिक्रमा ॥
छियाछिया हुन्छ अवश्य जीवन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३६)

बढेर आयो भय मेघको घटा
फुका फिंजाऱ्यो तमले पनि लटा ॥
म देख्न छोडें रसिलो प्रभाकन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३७)

न साथमा उज्ज्वल दिव्य दीप छ
न वास बस्ती बीचमा समीप छ ॥
हुँदो छ, सम्पूर्ण भविष्य भीषण
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३८)

अहो, खुला द्वार समान नर्कको
परेछ कालो भुमरी बितर्कको ॥
रनक्क लाग्यो फिर कान रन्कन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(३९)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

"न जा, नजा, दुस्तर भासमा न जा,
मभित्र छ, बाहिर छैन क्यै मजा" ॥
भनेर बंशी बजदो छ पावन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(४०)

प्रपञ्च हो भास, कुवासना हिलो,
तँ त्यो हिलामाथि ठुलो तिखो किलो ।
विलम्ब होला अब के बिलाउन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(४१)

कुल प्रतिष्ठा, गुण, मान, गौरव
ठूलो प्रपञ्चाऽऽत्मक भास हो सब ॥
शकिन्न सोझै यसबाट उत्रन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(४२)

शिला गलामा अभिमानको कसी
खुसी हुँदै दुस्तर भासमा फसी ॥
हिलो हुँडल्ने अब फेरि के लिन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(४३)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

टिपेर सम्पत्ति-सरोजको फूल
शिंगारिने साहस हो ठुलो भूल ॥
धसिन्छ तेही भुलबाट जीवन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(४४)

बनी विवेकी भुमरो-बराबर
सुँघेर सम्पत्ति सरोज सुन्दर ॥
सरक्क माथी न बतासिने किन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(४५)

प्रसून सम्पत्ति-सरोजको टिपी
टपक्क लिन्छू म भनी लिंडे-ढिपी ॥
गरेर गिर्छन् छिनमा कडोरन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(४६)

छँदैछ त्यो लाखन जन्मको हिलो
जरूर होला तन त्यो थिलो थिलो ।
उँधो उँधो फेरी तँ भासिने किन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(४७)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

गभीर त्यो दल्दलबाट सुस्तरी
कदं उठाएर न भासिने गरी ॥
किनारमा लाउनुपर्छ जीवन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(४८)

जती गऱ्यो दल्दल माथि चल्बल
पुगिन्छ उत्ती पलमा रसातल ॥
बिनाशको चिन्ह छ चल्बले-पन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(४९)

अघी कती दल्दलभित्र खेलिथिस् ?
रुँदै कती ब्याकुलता उकेलिथिस् ?
तँ फेरि थालिस् किन सल्सलाउन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(५०)

विवेक-गंगाजलको नगीचमा
प्रवाह हामी दुइको छ बीचमा ॥
उहाँ नुहा, सार्थ हुनेछ जीवन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(५१)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पवित्र गंगाजलमा बुडे पछि
कुवासना पंक सबै उडे पछी ॥
न भासिने भीति, न भास भीषण,
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(५२)

तँलाई छोडी न त टिक्न सक्तछू
न भासमा भासिनमा म रक्त छू ।
तसर्थ गर्छू उपदेश पावन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(५३)

अहो ! अहो ! फेरि पनी भयो भुल
बनेछ बांगो भुलकै धुले पुल ॥
असाध्य गाऱ्हो छ कठै ! सम्हालिन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(५४)

"नजा, नजा, त्यो जडवादमा नजा,
म भित्र छू, बाहिर छैन क्यै मज़ा"
भनेर घन्क्यो फिर बाँशुरी घन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(५५)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सुनेर यस्तो म भयें गुटमुटू
परन्तु चस्क्यो फिर चश्चसी मुटू ॥
खुल्यो तुरुन्तै भय-भीत लोचन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(५६)

विशाल उत्ताल-तरंग सागर
झलक्क देखें गहिरो भयंकर ॥
शरीर थाल्यो सब थर्थराउन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(५७)

न साँध-सीमा, न त वार पार छ
गभीरताको न कुनै किनार छ ॥
मडारिएको समतुल्ल भैकन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(५८)

अमर्त्य-गंगातिर बाहुली सरी
उठाउँदै दीर्घ तरंग-माधुरी ॥
गरीरहेको प्रणयावलोकन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(५९)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

वडा वडा भैरबका मुखै सरी
कराल काला भुमरीहरु परी ॥
घुमी रहेका दिन रात फन्फन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(६०)

पहाड जत्रा अति उग्र चालका
अनन्त छल्का छतल्याङ्ग छालका ॥
छचल्किएका उसमा प्रतिक्षण
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(६१)

विरोध झैं दुर्जनमा तिखा तिखा
अतर्क्य लाखौं वडवाऽग्निका शिखा ॥
बलीरहेका उस भित्र दन्दन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(६२)

कतै कडा ग्राह-भुजङ्गको बल
कतै खडा दंगलमा तिमिङ्गिल ।
असङ्ख्य देखें जल-जन्तु भीषण
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(६३)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यता महासिन्धु महा भयावह
असाध्य नीलो नभको उता दह ॥
थियेन आधार, गुहार, सान्त्वन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(६४)

कठै !! म सानू तृण झैं बतासमा
भयें विपत्ता बिचरो अत्यासमा ॥
सकिन्न त्यो दु:ख सबै बताउन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(६५)

कतै लडें, फूत्त कतै उचालियें
कतै गडें, हूत्त कतै म फालियें
कतै म घुप्लुक्क, भयें, अतालियें
कताकताबाट कतै पतालियें ॥

(६६)

उठेर ठाडै म कतै बतासियें
कतै गला बन्द भयो निसासियें
कतै गरें घोर तरङ्ग लङ्घन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(६७)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कहाँ थियो वास ? कठै, कहाँ झरें ?
कसो हुँदा भीषण सिन्धुमा परें
भनी म लागें फिर वास सम्झन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(६८)

नजा, नजा, त्यो परिपञ्चमा नजा,
मभित्र छ, बाहिर छैन क्यै मजा ।
भनेर घन्क्यो फिर बाँसुरी घन
तँलाइ मालुं छ कि ?. यो कुरा मन !॥

(६९)

सुनेर यस्तो म फरक्क फर्कदा
कुतर्कको तार मरक्क मर्कदा ॥
झलक्क झल्क्यो चटकी अगंपन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(७०)

दुरन्त त्यो भास, दुरन्त जंगल,
दुरन्त त्यो सागर दुःख सङ्कुल ॥
गडेर हेर्दा तँ सिवाय देखिन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(७१)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

विचारको तार चढ्यो जती जती
मलाई आश्चर्य बढ्चो उती उती
न शक्तछू तर्कन वा न फर्कन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(७२)

अखण्ड त्यो वास कहाँ महोज्ज्वल
कहाँ भली-भण्ड समुद्र यो तल ॥
भयेछ कस्तो कुन उग्र भर्मन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(७३)

प्रकाशको केन्द्र, महेन्द्र-धामको
प्रणम्य, वासस्थल रम्य रामको ।
स्वरुप-सिंहासन त्यो म भुल्दिन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(७४)

वहाँ न गाढा, 'तँ म' को कुनै तम,
न मोह माया न विरोध विभ्रम ॥
न आश वा त्रास, न भास, भर्मन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥

(७५)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

न भेद, विच्छेद, नखेदको गति,
न दीर्घ संकल्प विकल्प पद्धति ॥
न रुप, रेखा, न त राग, रञ्जन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(७६)

न कामको ठाम न नाम भेषको
न दाग देखिन्छ, दिशा र देशको ॥
अनन्य त्यो धन्य छ धाम पावन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(७७)

न भोग जञ्जाल, न जाल कालको
न शोक सुर्ता अरु गोलमालको
न मृत्यु-बाधा छ न पर्छ जन्मन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(७८)

न खास त्यो सूक्ष्म, न बा महत्तर
न विश्वको भित्र, न विश्व बाहिर ॥
बुझिन्न सोझै उसको अगंपन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(७९)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अनन्त तारा, ग्रह, सूर्य, चन्द्रमा
बनी उज्याला जसका प्रकाशमा ॥
घुमी रहेछन् अणुतुल्य भैकन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(८०)

प्रपञ्चभन्दा फरकै भए पनि
प्रपञ्चको जीवनभित्र जीवनी ॥
भरी रहेको छ बडो विलक्षण
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(८१)

जती बढायो उस धाममा गम
उती सदा त्यो गमको छ दुर्गम ॥
हुँदैन कत्ती पनि चल्बलाउन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(८२)

झलक्क झल्को उसको जती जती
म पाउँछु, मुग्ध बनी उती उती ॥
खिचिन्छ सोझै उसतर्फ जीवन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(८३)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अभाव हो वा अबिकारि भाव हो,
स्वभाव, यद्वा विभुको प्रभाव हो ॥
गरूँ म कस्तो कसरी निरूपण
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(८४)

फलाम झैं चुम्बकले निरन्तर
खिंचेर भित्री तहको सबै सुर ॥
लिंदोछ मेरो उसले प्रतिक्षण
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(८५)

"कहाँ थियो वास ? भनी अली गडी
विचार गर्दा बिचमा घडी घडी
झुपूझुपू बन्द भयेछ लोचन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(८६)

"नजा, नजा, दुर्गम भावमा नजा,
मजा बुझी सात्विक शंख यो बजा" ॥
भनेर घन्क्यो फिर बाँशुरी घन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(८७)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

टुलुक्क हेर्दा बिउँझेर बीचमा
तँलाई मेरो बहुतै नगीचमा ॥
झलक्क देखें निमुखो अकिञ्चन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥
(८८)

मलाइ बंशी-स्वरले जगाउँदा
थुपुक्क मेरा तहमा तँ आउँदा
पलट्ट पल्ट्यो अघिको विवेचन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥
(८९)

बनी चनाखा, उस दिव्य वासमा
दिएर आँखा रसिलो प्रकाशमा ॥
विनोद गर्दा भव-भीति देखिन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥
(९०)

विवेक बंशी-स्वरको गरेपछि
मिठो अनाशक्ति सुधा झरे, पछि
न रोग वाधा छ, न भोग भर्मन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥
(९१)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्वरुप त्यो किन्तु सफा जहाँतक
झलक्क झल्कन्न पुरा वहाँतक
न छुट्छ आसक्ति न फन्फनेपन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥
(९२)

लिएर आसक्ति भएर निर्घिनी
महेन्द्र-सिंहासनमा गए पनि
उही छ औडाह उही छ भर्मन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥
(९३)

तसर्थ मेरा स्थिर दृष्टिकोषमा
पसी अनासक्ति सफा गरी जमा ॥
हुनेछ साऱ्है झलमल्ल जीवन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥
(९४)

न पूर्ण आसक्ति भलो छ वास्तव
नपूर्ण कैवल्य तुरुन्त सम्भव
अलिप्त गुप्ती हुनुपर्छ लोचन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन !॥
(९५)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

लिई सदा शीतल योग-चातुरी
गराउँदा इन्द्रियलाई नोकरी ॥
विपत्तिको हुन्छ पुरा बिसर्जन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(९६)

न शक्ति मेरो छ तँबाट छुट्टिने
न शक्ति तेरो म बिना उछिट्टिने
प्रवृत्तिमा फेरि विभिन्नता किन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(९७)

वहाँ म हूँला तँ बिना पनी स्थित
विनाश तेरो म बिना छ निश्चित ॥
तसर्थ चाहन्न म झट्ट छोडन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(९८)

तँ नाशिने विश्व-विनोद मासिने
म खास मैमा तँ विना निसासिने ॥
लिनूछ के लाभ विभिन्न भैकन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(९९)

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

उसै, तँ छोडीकन छोडिने, भये
तँलाइ छोडी सुख जोडिने भये ॥
स्वयं विधातातक भुल्दथे किन ?
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(१००)

अगाध चैतन्य समुद्रमा सदा
अनन्त यस्ता लहरी जुदाजुदा, ॥
अटूट चल्छन् तर छैन कम्पन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

(१०१)

तँ काखमा आ, म मिलाउँछु मुख
पिलाउँछु दिव्य अपूर्व चित्सुख ॥
यहाँ छ आनन्द अनन्त पावन
तँलाइ मालुं छ कि ? यो कुरा मन ! ॥

मन -

(१०२)

म काखमा छू, म मिलाउँछू मुख
पिलाउ लौ दिव्य अपूर्व चित्सुख ॥

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

परन्तु यो याद गरे निवेदन
सहन्न मुर्छा कहिले पनि मन ॥

लेखनाथ लिखित
बुद्धि विनोदको पहिला विनोद
समाप्त

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्व कवि शिरोमणि लेखनाथ पौड्याल

कवि शिरोमणिका अमर कृतिहरू

सत्यकलि सम्वाद (प्रश्नोत्तरी)
ऋतु विचार (खण्डकाव्य)
लालित्य भाग १ कविता संग्रह
लालित्य भाग २ कविता संग्रह
लक्ष्मीपूजा (नाटक)
तरूण तपसी (नव्य काव्य)
अभिज्ञान शाकुन्तल (भाषानुवाद नाटक)
भर्तृहरि निर्वेद (नाटक) अनुवाद
पञ्चतन्त्र (अनुवादित भाग १)
पञ्चतन्त्र (अनुवादित भाग २)
मेरो राम वा रामायण सार
अमर ज्योतिको सत्यस्मृति
गंगा गौरी (महाकाव्य)
कृष्ण-केलि नाटक (अप्रकाशित)
पार्वति परिणय (अप्रकाशित)
गीतासार